

Գևորգ Արտաշեսի Գևորգյանը ծնվել է 1947 թ. Լեհի-նականում (այժմ՝ Գյուլդրի): 1965 թվականին, ավարտելով դպրոցը, ընդունվել է ԵՊՀ-ի կենսաբանական ֆակուլտետի կենսաքիմիայի բաժինը: 1967 թ. զուգահեռ սկսեց աշխատել ՊԼ կենսաքիմիայի ինստիտուտում և ստացավ կենսաքիմիկոսի որակավորում: Այն ժամանակ ինստիտուտը ղեկավարում էր աշխարհահռչակ գիտնական ակադեմիկոս Զրաչյա Բունիաթյանը: Որոշելով ինստիտուտում ստեղծել լաբորատորիա, որտեղ ուսումնասիրվում էին կենսաքիմիական մեխանիզմները, օգտագործելով ռադիոնշված իզոտոպները, ակադեմիկոս Զրաչյա Բունիաթյանը պայմանավորվեց Մոսկվայի Լոմոնոսովի անվան պետական համալսարանի ռեկտոր Ռ. Խոխլովի հետ, որպեսզի իրենց մոտ Գ. Գևորգյանը շա-

ված ղեկավարացիա ընդունեց, որտեղ առաջարկվեց հրաժարվել այդ նյութի կիրառումից:

Երկրորդ կարևորագույն ուղղությունը, որն ուսումնասիրվում է պրոֆ. Գևորգյանի ղեկավարած բաժնում, փորձարարական մանիակային դեպրեսիան է: 1997 թ.-ին այդ բաժնի ասպիրանտ Ա. Գևորգյանի կողմից Միչիգանի «Նյարդագիտություն» բաժնում պրոֆ. Բերնդ Ագրանոֆֆի ղեկավարությամբ մշակվեց ծանր և լայն տարածում ստացած մանիակային դեպրեսիայի մոդելը, որը հաստատվեց ԱՄՆ-ի «Ազգային առողջապահության ինստիտուտի» (Բետեստա) կողմից, և թույլատրվեց այն կիրառել որպես այդ ախտահարումը վերարտադրող փորձարարական մոդել: Բազմակողմանի հետազոտությունների արդյունքում այսօր նրանց կողմից առաջ է քաշ-

վելուլային կենսաբանների (IUBMB) ընկերությունների լիիրավ անդամ է:

Գևորգ Գևորգյանը Կենսաքիմիկոսների հայկական ասոցիացիայի պրեզիդենտն է, ընտրվել է արտասահմանյան ակադեմիաների՝ ՌԴ Բժշկատեխնիկական (Մոսկվա), Եվրոպական Գիտությունների և Արվեստների (Չալցբուրգ, Ավստրիա) ակադեմիաների ակադեմիկոս:

Պրոֆ. Գևորգյանը 11 միջազգային գիտական ընկերությունների անդամ է, 8 գիտական ամսագրերի խմբագրությունների անդամ, ԱՄՆ-ի բնական գիտությունների գրասենյակի գիտական խորհրդի անդամ և փորձագետ: 2010 թ. ճանաչվել է լավագույն գիտնական և պարգևատրվել այդ խորհրդի ոսկե մեդալով: Բազմաթիվ գիտխորհուրդների անդամ է, ղեկավարել է ԳԳ ԳԱԱ Զ. Բունիաթյանի անվան կենսաքիմիայի ինստիտուտի գիտական և ինստիտուտին կից գիտական աստիճաններ շնորհող 42 մասնագիտական խորհուրդներ: Պրոֆ. Գևորգյանի ղեկավարությամբ պաշտպանվել են 25 թեկնածուական ատենախոսություններ, այսօր նա 1 ղոկտորական ատենախոսության գիտական խորհրդատու է: Ավելի քան 320 տպագիր աշխատանքների հեղինակ է: ԱՄՆ-ում տպագրված կրաշ-սինդրոմի ժամանակ առաջացած սրտամկանը ճնշող գործոնի հայտնաբերմանը և ուսումնասիրմանը նվիրված գիտական հոդվածը 2011 թ. ճանաչվել է բնագավառի լավագույնը՝ պահպանելով առաջին տեղը մինչև 2013 թ. հուլիս ամիսը: Գ. Գևորգյանը մասնակցել է ավելի քան 35 միջազգային գիտաժողովների աշխատանքներին, հանդես եկել պլենար և բանավոր զեկուցումներով: Պարգևատրվել է ԳԳ ԿԳՆ ոսկե, ՌԴ ակադեմիայի բնական գիտությունների արծաթե մեդալներով, ԳԳ ԳԱԱ պատվոգրով, վաստակագրով: Միջուկային բժշկության Եվրոպական ասոցիացիայի (EANM) և Հայաստանի մասնաճյուղի նախագահն է, Միջազգային (ISN), Ամերիկյան (ASN), Եվրոպական նյարդաքիմիկոսների (ESN), Ուղեղի ուսումնասիրության (IBRO), ՌԴ բնական գիտությունների, Ֆրանսիայի «Սակլե» միջուկային կենսորոնի, ԱՄՆ-ի - Science Advisory Board, Միջազգային կենսաքիմիկոսների և մոլեկուլային կենսաբանների (IUBMB), Եվրոպական կենսաքիմիկոսների (FEBS), Եվրոպական միջուկային էներգիայի կիրառման (EAAE) գիտական ընկերությունների անդամ, մասնակցում է այդ ընկերությունների տարեկան գիտաժողովներին, վարում պլենար և սեկցիոն նիստերը:

Պրոֆ. Գևորգյանը մեծ ներդրում ունի նաև շրջակա միջավայրի ուսումնասիրության գործում: 1986 թ. Չեռնոբիլի աղետից հետո, երբ Հայաստանը ողողվել էր ռադիոակտիվ սննդամթերքով, նա միայնակ բարձրաձայնեց այդ աղետի մասին՝ հասցնելով մինչև ԳԳ Կենսորոնական Կոմիտե, քանի որ պետական սանիտարական նորմերով 100 անգամ բարձրացել էր սննդամթերքի ռադիոակտիվությունը, թեյի ակտիվությունը բարձր էր նորմայից 2000 անգամ, խտացրած կաթինը՝ 25 000, մսի պահածոներից՝ 30 000, և այլ մթերքների աղտոտվածությունը ռադիոնուկլիդներով: ԳԳ Կենսորոնում վիճաբանությունը տևեց 2 օր, և այն բանից հետո, երբ պրոֆ. Գևորգյանը հայտարարեց, որ թույլ չի տա, որ «թուրքական յաթաղանը փոխարինեն վրացական թեյով» և այլ ռադիոակտիվություն պարունակող սննդամթերքով, հրաման տրվեց գործարաններին փոխհատուցել նման սննդամթերքների արժեքները, իսկ եղածը ենթարկել չեզոքացման: Ըստ նախնական հաշվարկի, եթե այդ սննդամթերքը վաճառվեր ժողովրդին, բնակչության 40-50%-ը կարող էր ձեռք բերել անբուժելի հիվանդություններ:

Ռադիոիզոտոպային լաբորատորիայի աշխատանքի ժամանակ ինստիտուտ այցելեցին Նորբյան մրցանակակիրներ և այլ հռչակավոր գիտնականներ, որոնք միաձայն բարձր գնահատական տվեցին լաբորատորիայի աշխատանքին և հրապարակված հոդվածներին:

ԳԳ ԳԱԱ քիմիական գիտությունների բաժանմունք

Գևորգ Արտաշեսի Գևորգյանի 75-ամյակի առթիվ

րունակի իր ուսումը քիմիական ֆակուլտետի ռադիոքիմիայի բաժնում: Ավարտելով այն՝ 1977 թվականին Գ. Գևորգյանը վերադարձավ Երևան և շարունակեց արդեն սկսված լաբորատորիայի կազմակերպումը, որտեղ արդեն տեղադրված էր ֆրանսիական «Intertech-nique» ֆիրմայի «SL-40» սցինցիլիացիոն սպեկտրոմետրը: 1978 թ. մեկնեց Ֆրանսիա՝ «Saclay» միջուկային կենտրոնում նոր մեթոդների ուսումնասիրման համար, որի արդյունքում նա առաջարկեց երկու նորարարական լուծում՝ «Roche Bioelectronique Kontron» խոշոր գիտահետազոտական կենտրոնին: Առաջարկներն ընդունվեցին և կիրառվեցին «SL-4221»-ի մոդելի արտադրությունում, որը 1979 թ.-ին ձեռք բերվեց Կենսաքիմիայի ինստիտուտի կողմից: Ինչպես ինստիտուտի գիտնականները, այնպես էլ այլ ակադեմիական բազմաթիվ ինստիտուտների գիտնականներ իրենց թեկնածուական հետազոտությունները կատարեցին Զ. Բունիաթյանի անվան կենսաքիմիայի ինստիտուտում՝ ակադեմիական և ոչ ակադեմիական կենտրոնների երիտասարդ գիտնականների ատենախոսական թեզերի կատարման համար օգտագործելով ռադիոնշված ամինաթթուներ, ճարպեր, ածխաջրեր: 25 տարվա ընթացքում լաբորատորիայի գործունեության ժամանակահատվածում պաշտպանվեցին ավելի քան 70 թեկնածուական և 25 դոկտորական ատենախոսություններ: Նման աշխատանքներ կատարելու համար ինստիտուտ գործուղվեցին նաև Էստոնիայի և Ռուսաստանի 5 գիտնականներ: Լաբորատորիայում կատարվեցին նաև նոր մեթոդների ուսումնասիրման լայնածավալ հետազոտություններ, նաև՝ փորձարարական կենսաքիմիայի ասպիրանտ ¹⁴C/³H/³³P ռադիոիզոտոպների միաժամանակյա գրանցումը և հաշվարկումը, որը մինչ այդ չէր կիրառվել աշխարհի ոչ մի լաբորատորիայում:

Պրոֆեսոր Գևորգյանն իր երկրորդ ռադիոքիմիկոսի մասնագիտության շնորհիվ ԳԳ ԳԱԱ նախագահության կողմից առաջարկվեց Եվրոպական միջուկային էներգիայի կիրառման կարգավորման գրասենյակի ԳԳ լիազորված մասնագետի պաշտոնում: 2010 թ. Պալերմոյում (Իտալիա) կայացած վերը նշված գրասենյակի զագաթնաժողովում, որտեղ նա ղեկավարում էր բժշկական ուսումնասիրությունների սեկցիան, քննարկվեց 10-ից ավելի եվրոպական երկրներում կիրառվող արծաթի նանոմասնիկներով շաքարախտից առաջացած ռետինոպատիայի բուժումը: Գիտական ծանրակշիռ փաստարկների օգնությամբ պրոֆ. Գևորգյանը և մի խումբ այլ գիտնականներ գիտաժողովի ժամանակ փաստարկեցին այդ մեթոդի անթույլատրելիությունը, քանի որ արծաթի նանոմասնիկները, կուտակվելով գլխուղեղում, առաջացնում են այդ օրգանի անդարձելի քայքայումը: Գագաթնաժողովը հաշվի առավ այդ փաստը, և եվրոպական երկրների առողջապահական ծառայություններին ուղղ-

վել մանիակային դեպրեսիայի բուժումը կաթնաթթվային պրոբիոտիկներով: 2013 թ. ղեկտեմբերին հրատարակվեց մեծածավալ հոդված, որն արդեն ստացել է լայն դրական արձագանք (Lactic acid bacteria and modified natural mineral composite substances against of chronic stress-induced depression and cognitive deficits. The Journal of Applied Biochemistry, 2013, 11, 57-69):

Պրոֆ. Գևորգյանի ղեկավարությամբ գործող ախտաբանական կենսաքիմիայի բաժինն արժանացել է 5 միջազգային դրամաշնորհների ԱՄՆ-ի էներգետիկայի նախարարության (APP) կողմից, և 5 դրամաշնորհի՝ ԳԳ Գիտության կոմիտեի կողմից՝ խոզերի մոտ մոդելավորված սրտամկանի ինֆարկտի բուժման հետազոտման համար: Այդ դրամաշնորհին օժանդակել և իրենց մասնակցությունն են ունեցել Նորք-Մարաշ կլինիկայի սրտաբան-վիրաբույժները:

Պրոֆ. Գևորգյանի անմիջական ջանքերով Հայաստանի կենսաքիմիկոսների ընկերությունը վերակազմավորվեց Կենսաքիմիկոսների հայկական ասոցիացիայի, որը 2010 թ.-ից Միջազգային կենսաքիմիկոսների և մո-